

מבוא

א. היחס לגדולי ישראל והכנת הפער בין דורות הראשונים לדורות האחרונים

איתא במסכת שבת (ק"ב ע"ב): אמר רבי זירא אמר רבא בר זימונא: אם ראשונים בני מלאכים - אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים - אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר, אלא כשאר חמורים, ע"כ. וביאר בעל ה"נתיבות" (ב"אמת ליעקב" על מסכת עירובין דף נג ע"א) וז"ל: לכאורה קשה דהש"ס יאמר בלשון הסתפקות. ונראה כוונתו, דמי שמשיג ומבין בעצמו שהראשונים כמלאכים חשוב הוא כבני אדם, אבל מי שמדמה בעצמו שהוא חשוב כראשונים, שחושב שהראשונים בני אדם כמותו, הרי הוא כחמור, עכ"ל. דהיינו, שאין לבני הדורות האחרונים אפשרות בדלות שכלם להבין את גודל מדרגת הראשונים, ולא רק על דידן אזובי הקיר אמרו את הנ"ל אלא אף על הדורות שקדמו לנו, כי כבר מאז ראו את עוצם ירידת הדורות וההבדל בין דורות הראשונים לדורות האחרונים עד שכבר "לא יכלו לרדת לסוף דעתם" של הקודמים להם. וכן ביאר מימרא זו בשו"ת רב פעלים (בפתיחה לח"א).

וכן איתא בעירובין שם: אמר רבי יוחנן: רבי אושעיא בריבי בדורו - כרבי מאיר בדורו (רש"י: כדאמרינן בפ"ק דף י"ג שהיה אומר על טמא טהור ומראה פנים), מה רבי מאיר בדורו לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו - אף רבי אושעיא לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו. אמר רבי יוחנן: לבן של ראשונים כפתחו של אולם, ושל אחרונים כפתחו של היכל (רחבו עשרים ושל היכל עשרה), ואנו כמלא נקב מחט סידקית (מחט שתופרין בה סדקי בגדים, והוא דק ביותר). ראשונים - רבי עקיבא, אחרונים - רבי אלעזר בן שמוע. איכא דאמרי: ראשונים - רבי אלעזר בן שמוע, אחרונים - רבי אושעיא בריבי. ואנו כמלא נקב מחט סידקית. אמר אביי: ואנן כי סיכתא בגודא לגמרא (כיתד שנועצין אותו בכותל בנקב צר, ונכנס בדוחק, כך אין יכולין אנו להבין מה שאנו שומעין, כי אם מעט ובקושי). אמר רבא: ואנן - כי אצבעתא בקירא (בשעוה קשה, שאין האצבע יכול ליכנס בתוכה, אלא מדבק מעט) לסברא, אמר רב אשי: אנן כי אצבעתא בבירא לשכחה (כשם שהאצבע נוח ליכנס בפי הבור, כך אנו מהירין לשכוח), ע"כ. ואם כך בדורות התנאים

א. רבי יעקב לורברבוים חי ופעל לפני כ 250 שנה בגליציה. הוא למד תורה מפי רבי משולם איגרא. היה לרבה של העיר ליסא שבפולין, ופתח בה ישיבה גדולה בה העמיד תלמידים רבים, ביניהם מגדולי הדור הבא. הוא נחשב בין גדולי דורו, ורבים רבים היפנו אליו את ספקותיהם. בעל החוות דעת נתיבות המשפט ועוד.

והאמוראים, מה נענה אנן אבתרייהו אחרי שעברו כ"כ הרבה דורות, וק"ו כשאין אנו באים לנסות להבין את מדרגתם של הקודמים לנו, ואף לא של הראשונים, ואף לא של האמוראים והתנאים הקדושים, אלא של אדוננו המלך דוד ע"ה שהוא ראשון והוא אחרון משבט יהודה להיות לנו לגואל נצח, ואיך ניגש לדבר בו ובמעשיו, ואין הדבר אפשרי אלא לאחר הבנה עמוקה וגדולה כ"כ שמעשיו ומעשינו אינן קרבים זה לזה לא מיניה ולא מקצתיה, ושאם על הראשונים נאמר שהיו "כמלאכים", אז עליו לא נוכל אלא לומר מה שאמרו חז"ל שהיה הרגל הרביעית במרכבה², ומכאן שכל כולו קודש קודשים שלא נוכל לייחס לו ולו העבירה הכי קטנה שבמושגים שלנו, ורק מוטל עלינו לנסות ללבן ולהבין לגודל מדרגתו וקדושתו מה היה הפגם בהתנהלותו בענין בת שבע.

כתב הגר"א נבנצל (שיחות לספר בראשית עמ' שצ"ו): נעזוב אולי לרגע את דוד... ונשאל את היהודי הזה (המבין את דברי הנביא כפשטם): אם היו באים ומספרים לך לא על משיח ה' אלא על אביך שבגיל חמישים ושבע (סדר עולם רבה) ראה איזו ילדה קטנה בת שש או בת שמונה (סנהדרין ס"ט) ולמרות שנודע לו שהיא אשת איש הוא לא יכול היה לעמוד ביצרו, האם היית מאמין לסיפור כזה על אביך? הרי אותו אדם היה רותח מכעס על מי שהיה מספר לו סיפור משונה שכזה! על החזון איש זצ"ל, ההיינו מאמינים לסיפור שכזה? על הרב קוק זצ"ל היינו מאמינים? על החפץ חיים זצ"ל? ההיינו מאמינים שבאחרית ימיהם לאחר שהתעלו במעלות הקדושה והטהרה במשך עשרות שנים נכשלו בחטא שפל שכזה?! אם היו מספרים לנו שהגר"א זצ"ל הביט פעם מחלון החדר בו התבודד בשנותיו האחרונות וראה ילדה וכו' היש משהו שהיה מעז להאמין לסיפור נורא שכזה, הרי שערות ראשו סומרות רק לשמע הדברים! הרי כל אחד מאיתנו היה מחזיק את המספר לתמהוני ולמשועב גמור! עכ"ל.

ב. וז"ל הוזהר (ויצא קנז ע"ב): אמר ר' אבא: ראו בן סתם דאתכליל בשמעון ולוי, לאה הכי הוה דעתה (ס"א רעותא) דכתיב הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים בגין דהוה תלתא דמתחברין כחדא, ות"ח דהכי הוא דהא רתיכא עלאה אבהן ודוד מלכא דאתחבר בהו וכלהו ארבע אינון רתיכין עלאין רוא דשמא קדישא, ע"כ [תרגום]: אמר רבי אבא: ראו בן סתם, שנכלל בשמעון ולוי. כך היתה דעתה של לאה, שכתוב "הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים", משום שהיו שלושה שמתחברים יחד. ובא וראה שכאן הוא, שהרי המרכבה העליונה: האבות ודוד המלך שהתחבר עמם, וכל הארבע הם מרכבות עליונות, הסוד של השם הקדוש].

וכן הוא עוד במלבי"ם שה"ש (מליצה החרש והמסגר) וז"ל: נודע כי בת שבע היא אם שלמה, ודוד ירית מלכותא קדישא, והיה רגל רביעי במרכבה. ויעש דוד שם, ושלמה ישב על כסא ה' למלך. ותרב חכמת שלמה, ולבשה עטרת תפארת, נתמלא הים והלבנה וקיימא סיהרא באשלמותא (וכמ"ש בזוהר ויחי דף רמ"ח ע"ב ודף רמ"ט ע"ב ובכמה מקומות), עכ"ל. וכן הוא במקומות רבים.

וּבְהִנֵּה: ^ט מְדוּעַ בָּוִית אֶת דְּבַר ה' לַעֲשׂוֹת הַרְעָ בְּעֵינָיו אֶת אִוְרֵיהֶם הַחֲתִי הַבֵּית
בְּחֶרֶב וְאֶת אִשְׁתּוֹ לְקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה וְאֹתוֹ הִרְגַת בְּחֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹן: ^י וְעַתָּה לֹא
תִסּוּר חֶרֶב מִבֵּיתְךָ עַד עוֹלָם עֲקֹב כִּי בֹתְנִי וְתִקַּח אֶת אִשְׁתִּי אִוְרֵיהֶם הַחֲתִי
לִהְיוֹת לְךָ לְאִשָּׁה: ^{יא} בַּה אָמַר ה' הִנְנִי מְקִים עֲלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתְךָ וְלִקְחֹתִי אֶת
נָשֶׁיךָ לְעֵינֶיךָ וְנָתַתִּי לָרְעִיךָ וְשָׁכַב עִם נָשֶׁיךָ לְעֵינֵי הַשָּׁמֶשׁ הַזֹּאת: ^{יב} כִּי אַתָּה
עָשִׂיתָ בְּסִתֵּר וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל וְנֶגֶד הַשָּׁמַשׁ: ^{יג}
וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל נָתַן חֲטָאתִי לָהּ' (ד-)

דָּוִד גַּם ה' הַעֲבִיר חֲטָאתְךָ לֹא תָמוּת: ^{יד} אָפֶם כִּי נֶאֱמַר נִאֲצַת אֶת אִיבִי ה'
בַּדְּבָר הַזֶּה גַּם הֵכֵן תִּילֹד לְךָ מוֹת יָמוּת: ^{טו} וַיֵּלֶךְ נָתַן אֶל בֵּיתוֹ וַיִּנֶּה ה' אֶת
הַיֶּלֶד אֲשֶׁר יָלְדָה אִשְׁתִּי אִוְרֵיהֶם לְדָוִד וַיֹּאנֶשׁ: ^{טז} וַיִּבְקֹשׁ דָּוִד אֶת הָאֱלֹהִים בְּעַד
הַנֶּעַר וַיֵּצֵא דָוִד צֹם וְכָא וּלֵן וְשָׁכַב אֶרְצָה: ^{יז} וַיִּקְמוּ זָקְנֵי בֵיתוֹ עָלָיו לְחַקִּימוֹ
מִן הָאָרֶץ וְלֹא אָבָה וְלֹא בָרָא אֹתָם לָחֶם: ^{יח} וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיָּמָת הַיֶּלֶד
וַיִּרְאוּ עַבְדֵי דָוִד לְהַגִּיד לוֹ כִּי מָת הַיֶּלֶד כִּי אָמְרוּ הִנֵּה בְהִיּוֹת הַיֶּלֶד חַי דְּבַרְנוּ
אֵלָיו וְלֹא שָׁמַע בְּקוֹלָנוּ וְאִיךָ נֹאמַר אֵלָיו מָת הַיֶּלֶד וְעָשָׂה רָעָה: ^{יט} וַיִּרְא דָּוִד
כִּי עַבְדָּיו מִתְלַחֲשִׁים וַיִּבֶן דָּוִד כִּי מָת הַיֶּלֶד וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל עַבְדָּיו הִמָּת הַיֶּלֶד
וַיֹּאמְרוּ מָת: ^כ וַיָּקָם דָּוִד מִהָאָרֶץ וַיִּרְחֹץ וַיִּסָּךְ וַיַּחֲלֹף שְׂמֹלְתּוֹ וַיָּבֵא בֵית ה'
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיָּבֵא אֶל בֵּיתוֹ וַיִּשְׁאֵל וַיִּשְׁמְרוּ לוֹ לָחֶם וַיֹּאכֵל: ^{כא} וַיֹּאמְרוּ עַבְדָּיו אֵלָיו
מָה הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָה בְּעַבְדֵי הַיֶּלֶד חַי צָמָת וְתִבְקֶה וְכֹאֲשֶׁר מָת הַיֶּלֶד
קָמָת וְתֹאכֵל לָחֶם: ^{כב} וַיֹּאמֶר בְּעוֹד הַיֶּלֶד חַי צָמָתִי וְאֹכְלָה כִּי אִמְרֹתִי מִי יוֹדַע
וְחֲנֻנִי ה' וְחַי הַיֶּלֶד: ^{כג} וְעַתָּה מָת לָמָּה זֶה אֲנִי צָם הַאוֹכֵל לְחַשְׁבּוֹ עוֹד אֲנִי
הַלֵּךְ אֵלָיו וְהוּא לֹא יָשׁוּב אֵלָי: ^{כד} וַיִּנָּחֵם דָּוִד אֶת בַּת שֶׁבַע אִשְׁתּוֹ וַיָּבֵא אֵלֶיהָ
וַיִּשְׁכַּב עִמָּה וְתִלְד בֶּן וְתִקְרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁלֹמֹה וְה' אָהָב: ^{כה} וַיִּשְׁלַח בֶּיֶד נָתַן
הַנְּבִיא וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ וַיִּדְרִיחַ בְּעַבְדֵי ה': עַד כֹּאן לִשּׁוֹן הַפְּסוּקִים בְּדִילּוֹג מַעֲט.

*

ושאלות רבות בפשט הפסוקים עולות מאליהן, ונביאן כאן אחת לאחת:

א. פסוק ב: הנביא מספר לנו שדוד הולך על גג ארמונו ומשם הוא משקיף על "אשה ורוחצת מעל הגג", ולא יעלה על הדעת לחשוב אפילו שזה היה ה"נוף" שעליו היה

גג המלך משקיף, ואולי האחרון שבשוק בונה את ביתו בצורה כזאת, אבל לא מלך בישראל ובטח לא אם הוא מוחזק לצדיק?

ב. פסוק ג: דוד שולח לברר מי האשה אשר ראה זה עתה, ולכאורה תמוה, אדם המתכוון לאנוס אשה ר"ל, האם בודק לפני כן ב"יחוסה", ואינו מובן איזה הכרח היה בדבר זה!

ג. שם: עוד תמוה, שלאחר שגילו לו שהאשה "אשת איש", ושהיא נשואה לאוריה החיתי, קצין בכיר בצבאו, אינו נעצר עבור זה, ואף להיפך, נראה לכאורה שהדבר הזה גופא הביאו לקחת אותה אליו, שהרי אחרי שגילה ש"הלא זאת בת שבע בת אליעם אשת אוריה החיתי" מיד "וישלח דוד מלאכים ויקחה"? ונראה מלשון הפסוקים שכאילו נתגלתה "הפתעה טובה" ("הלא זאת") שמצדיקה את המעשה ("ויקחה"), ויש להבין זאת.

ד. פסוק ד: אדם הרוצה לקחת אשה נשואה בכח הזרוע, אמור לעשות זאת בדיסקרטיות ובהצנע, שלא יתפרסמו מעשיו המכוערים, ובמיוחד אם במלך עסקין שלוקח אשתו של אחד מקציניו. והנה דוד המלך ע"ה עושה ההיפך הגמור ו"שולח מלאכים" ועושה מענין זה "רעש גדול"! וכמו שכתב רש"י (כתובות ט ע"א) ש"עדים הרבה ידעו" והיה "ידוע לרבים שהביאה לביתו", ומכאן לכאורה שאינו רואה בעיה במעשיו, ולכן אינו מפחד מפרסום, וצ"ב! (וראה עוד בשו"ת הרא"ש כלל ל"ב סימן טו).

ה. שם: אינו מובן בפסוק אם המעשה היה מרצונה או בעל כרחו של בת שבע, כי לכאורה הביטוי "ויקחה" מראה על הכרח, ומנגד "ותבוא אליו" מראה שהדבר היה מרצונה.

ו. שם: בדומה לשאלה ב' נראה שיש כאן תימה: הנביא מציין לנו שבת שבע "מתקדשת מטומאתה", דהיינו שלא היתה נידה אלא טהורה, והרי איסור אשת איש עדיין רובץ עליה ממילא, ומה מעלה ומה מוריד פרט זה שהיתה טהורה? הרי אין זה אלא סכלות ממדרגה ראשונה לשים לב לפרט כזה כאשר לכאורה מדובר ממילא על עון חמור שאין כדוגמתו.

ז. שם: כהמשך לשאלה הקודמת, הסדר בפסוק היה אמור להיות "והיא מתקדשת מטומאתה", ורק לאחר מכן "וישכב עמה", שהרי טהרתה לכאורה היא זו ש"איפשרה" את המעשה, ויש להבין למה היפך הכתוב את הסדר ההגיוני!

ח. שם: לכאורה דווקא זה שבת שבע בדיוק נטהרה מטומאתה היתה צריכה להיות הסיבה שלא יבוא עליה, שהרי כבר גילו לנו חז"ל (סוטה כז ע"א) שאין האשה מתעברת

פרק ב – השאלות בדברי חז"ל

איתא במסכת שבת (נו ע"א):

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל האומר דוד חטא - אינו אלא טועה, שנאמר "ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו וגו'", אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו? אלא מה אני מקיים "מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע" - שביקש לעשות ולא עשה.

אמר רב: רבי דאטי מדוד מהפך ודריש בזכותיה דדוד; "מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע", רבי אומר: משונה רעה זו מכל רעות שבתורה, שכל רעות שבתורה כתיב בהו "ויעש" וכאן כתיב "לעשות" - שביקש לעשות ולא עשה.

"את אוריה החתי הכית בחרב" - שהיה לך לדונו בסנהדרין ולא דנת. "ואת אשתו לקחת לך לאשה" - ליקוחין יש לך בה. דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו, שנאמר "ואת עשרת חריצי החלב האלה תביא לשר האלף ואת אחיך תפקד לשלום ואת ערובתם תקח". מאי ערובתם? תני רב יוסף: דברים המעורבים בינו לבינה.

"ואתו הרגת בחרב בני עמון", מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו - אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו. מאי טעמא - מורד במלכות הוה, דאמר ליה "ואדני יואב ועבדי אדני על פני השדה חונים".

אמר רב: כי מעיינת ביה בדוד לא משכחת ביה בר מדאוריה, דכתיב "רק בדבר אוריה החתי", ע"כ.

עוד איתא במסכת סנהדרין (קז ע"א):

אמר רב יהודה אמר רב: לעולם אל יביא אדם עצמו לידי נסיון, שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי נסיון ונכשל.

אמר לפניו: רבונו של עולם, מפני מה אומרים, "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב" ואין אומרים "אלקי דוד"? אמר: אינהו מינסו לי, ואת לא מינסית לי. אמר לפניו: רבונו של עולם, בחנני ונסני. שנאמר "בחנני ה' ונסני וגו'". אמר: מינסנא לך, ועבידנא מילתא בהך, דלדידהו לא הודעתניהו ואילו אנא קא מודענא לך, דמנסינא לך בדבר ערוה.

פרק ד – מי היה אוריה החיתי והאם היה נשוי בכלל לבת שבע?

א. מי היה אוריה החיתי?

כשדוד ניגש להילחם עם גולית הפלשתי, מסופר לנו באותו ענין על פרט שולי לכאורה, וז"ל הנביא (ש"א יז, מא): וילך הפלשתי הלך וקרב אל דוד והאיש נושא הצנה לפניו, ע"כ. ואינו מובן מה מוסיף להבנת הענין פרט זה שלגולית היה נושא צנה, והרי כך היה דרכם של כל גיבורים דאז, ואם מילא היה בא לידי ביטוי בהמשך השתלשלות האירועים, והיה בא לעזרת אדונו ומנסה להצילו וכדו', ניחא, אלא שדא עקא אין איזכור יותר לאותו חייל פשוט שכאילו "נעלם מהשטח" מאותו הרגע. והנה רבותינו מגלים לנו שאכן פרט זה אינו שולי כלל וכלל, ויש כאן רמז חשוב ביותר להבנת כל המשך גלגולי הדברים.

הרי"ף על העין יעקב" (סנהדרין ק"ז) כותב על הנ"ל וז"ל: וישלח לדרוש לאשה אם היא פנויה או נשואה, והם השיבוהו כי זאת בת שבע בת אליעם, שהיא קטנה, כמ"ש חז"ל שבת שבע היתה בת ח' שנה, ונשואי קטנה אין בהם ממש אם לא מדעת אביה, ושמא היתה יתומה, ואת"ל שהיה לה אב, י"ל הלא זאת בת שבע שנתנה דוד לאוריה שהיה נושא כליו של גלית ולא היה דוד יודע לפתוח תיק החרב של גלית. ויאמר דוד "מי שיפתח אותה אתן לו נערה מבנות ישראל לאשה", ויפתח אותה (אוריה) ונתן לו בת שבע, ע"כ. והנה לנו שאוריה החיתי לא היה אלא אותו נושא הצינה של גולית, ודוד הוא זה שהבטיח לו את "אשתו" בת שבע"ו.

ב. האם היה תוקף לקידושי בת שבע לאוריה החיתי?

הרי"ף דלעיל ממשיך וכותב וז"ל: הרי שנתנה לאוריה שלא מדעת אביה, וקיי"ל שאע"פ שנתרצה אח"כ אביה בקידושיה לא מהני עד שיחזור ויקבל אביה קידושיה. "וישלח ויקחיה", ומ"מ מפני חילול ה' שלח לקרוא לאוריה אולי ימצא לו עוון של חיוב מיתה ומרד במלכות, עכ"ל.

יח. מהר"ר יאשיהו פינטו וצ"ל, חי ופעל לפני כ-500 שנה. מחבר הספרים כסף נבחר, כסף מזוקק, כסף צרוף, כסף נמאס, מאור עינים על העין יעקב ועוד, וחיבר עוד שו"ת שלא נדפסו ויש איזה תשובות ממנו בשו"ת מהריט"ץ ובספר יד אהרן ובמהר"ש ויטאל חתנו (בנו של מהר"ח"ו) (ע"פ שם הגדולים מערכת גדולים אות י' סק"ג).

יט. וכן על מוצאו של אוריה מציאנו עוד בילקוט מעם לועז (ראה ש"א יז, ב) בשינוי לשון בשם מהר"ם אלשיך בשם מדרש קדום וכן בשם הכלי יקר והקהילות יעקב וז"ל: אמרו חז"ל שהחרב של גלית היה לה קפל ולא היה דוד יכול לפותחה והיה שם אוריה שהיה נושא כליו של גלית הפלשתי. אמר לו: אם אני פותח לך את החרב תתן לי אשה יפה שבעמך? אמר לו: הן. ופתח החרב ואח"כ נתגייר ונתן לו את בת שבע, ע"כ.

פרק ו – מה היה "חטאו" של דוד? (תשובות לשאלות)

א. "חטאו" של דוד המלך - חילול ה'

הנה, אם נסכם מה שנאמר בפירוש בענין זה, נוכל לקבל תשובה פשוטה מאוד לשאלה הנ"ל, שהרי דוד בעצמו מדבר על "חטאו" בכמה מקומות, והראשון שבהם, מיד לאחר תוכחת נתן הנביא מודה בעצמו ואומר "חטאתי לה'", ושוב בתהילים (נא, ו): "לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי". אלא שלכאורה לא דייק במה שאמר "לך לבדך", שהרי לפי פשטי הפסוקים גם חטא לבת שבע ולאוריה, אלא שלפי כל מה שנתבאר לעיל, נוכל להגיע למסקנה המתבקשת שאכן לא היה שם שום "חטא" הנוגע ל"בין אדם לחברו", הן בנוגע לבת שבע שלא היתה נשואה כלל לאוריה, והן בנוגע לאוריה שהיה מורד במלכות.

אלא שעדיין היה בכל המהלך הנ"ל משום "לזות שפתים", וכל הענין "לא היה נראה טוב" בעיני העולם, וממילא שהיה בו משום חילול ה', וכמו שנפסק ברמב"ם (הלכות יסודי תורה ה,יא) וז"ל: יש דברים אחרים שהן בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות דברים שהבריות מרגנים אחריו בשבילים, ואף על פי שאינן עבירות הרי זה חילל את השם, עכ"ל. וא"כ הרי שודאי לפי כל מה שנתבאר לעיל, דוד המלך היה "אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות" ואף נביא ה' היה (או בעל רוח הקודש - "וה' עמו"), לכן אף שלא היתה שם "עבירה", הרי שהיה בהתנהלותו משום חילול ה', משום ש"ריננו אחריו הבריות", שלא ידעו (ולא יכלו לדעת) את כלל חשבונותיו, ולא ראו באותו האירוע אלא "פשט הדברים"!

ויש להטעים את הדברים על פי מה שמצאנו שאמרו (מנחות לה ע"א): תפילין אין קושרין אותן אלא במינן, בין ירוקות בין שחורות בין לבנות, אדומות לא יעשה מפני גנאי ודבר אחר, ע"כ. וכתב רש"י לבאר "דבר אחר - שמא יאמרו אשתו נדה בעל ונצבעו בדם". ולכאורה יש כאן תמיהה גדולה, איך חששו חז"ל לחשוש כה רחוק, שממציאות הצבע האדום על רצועותיו, יבואו הסובבים לחשוד בו שבא על אשתו נדה כשהיה מעוטר בתפיליו?! אלא ודאי שכוונתם ז"ל בזה (ובכל הדומה) להורות לאדם כלפי עצמו, שיזהר מכל לזות שפתים ואפילו הרחוקה ביותר, בחינת הנאמר בכתוב "והייתם נקיים מה' ומישראל" (במדבר לב,כב). ואם כן, אף כאן רואים אנו שעל מעשה קל "לא מחושב", "מעלה עליו הכתוב כאילו בא על אשתו נדה" כביכול, ואם מכל יהודי באשר הוא התורה דורשת רמת "נקיות" כזו, מגדולי האומה על אחת כמה וכמה, ולדברינו דלעיל, זו היתה בחינת החטא של דוד המלך ע"ה.

ואף לפי מה שביארו ז"ל בסנהדרין ק"ז שכל הענין לא היה אלא כדי "לנסותו", ושאכן "נכשל" דוד בנסיון הנ"ל, יש לבאר שלא על עצם הדבר "נכשל", וכנ"ל, אלא רק על דרך פעולתו שגה, ואכן לא עמד באותו "נסיון" הקשור ל"דבר ערוה", וחילל את השם לפי עוצם מדרגתו בכך שיכלו בני האדם לחשוב שהיתה כאן בעיה של לקיחת אשת איש, רציחה וכו'.

וז"ל ה"מגיד" ("מגיד מישרים" למרן הב"י, פרשת מקץ): ואית לך למינדע, דדוד לא חטא בבת שבע מצד עובדא גופיה, דכל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו, וכדאמור רבנן: כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה, ומשום הכי שדר בתרה בפרהסיא ולא הוה מאן דמנעה מיניה, ואוף איהי לא סרבה בהדיה, ומש"ה תשכח דכתיב בה "והיא מתקדשת מטומאתה", כלומר דנטהרה מסאבותא, דאלמלא כן לא הוה נגע בה, וכיון דהיתה טהורה ופנויה אתא עליה, ולא הוה תמן חובא אלא מצד חילול ה' דגברא דהוה טריד במלחמתו לא הוה ליה למנסב איתתיה, אף על גב דפנויה הות, הא הות מייחדא ליה והיינו דקאמר קרא "בדבר אוריה החתי" ולא קאמר "בדבר בת שבע" משום דמצד בת שבע עצמה לא הוה עליה חובא אלא משום דאוריה היה טרוד לממסר נפשיה בגיניה בקרבא הוא דאתחלל שמא דה' והיינו חובא דיליה, ודוד לא אסיקא דעתיה דליהוי בההיא מלתא חילול ה' אשתכח בשוגג ואיעלם מיניה וכו', עכ"ל, [תרגום: יש לך לדעת, שדוד לא חטא בבת שבע מצד עצם המעשה, שהרי כל

ל. וכן הוא ברי"ף (ר' יאשיהו פינטו) על עין יעקב (סנהדרין ק"ז ושבת נ"ו) ובחיד"א (מראית עין שבת נ"ו) ובבבן יהוידע (יומא סו ע"ב ד"ה ועוד ראשון), ובעקידת יצחק (ויקרא שער סג פרשת אחרי מות), וכן בספר מדרגת האדם (מאמר בירור המידות ד"ה וזה מצינו), ובמאור ישראל (שבת נ"ו) שכל חטאו של דוד המלך ע"ה לא היה כלל בבין אדם לחברו ורק משום חילול ה' על האופן שבו פעל. וכעין זה ראיתי עוד מובא בספרו של המגיד הנודע רבי יעקב גלינסקי זצ"ל (והגדת בראשית פרשת וישב עמ' 505).

וז"ל הבן יהוידע שם: ועוד שאלו: מהו להציל כבשה מיד הארי. הנה הכבשה היא בת שבע שהנביא קראה במשל בשם כבשה, והארי הוא דוד המלך ע"ה, ושאלתם היתה אם יש טענה להציל את בת שבע מענין שעשה עמה הארי לומר שהיא אנוסה מכח אימת מלכות דחשיב ארי רביע עליה. והשיב ברמז דמקרא אין כאן עוון, ואמר: לא שאלתוני אלא על הכבשה היה לכם לשאול על הארי עצמו אם יש בידו עוון אשת איש בדבר זה, ואז ממילא הייתם יודעים שאין עוון אצל הכבשה, כי באמת דוד המלך ע"ה לא היה בידו חטא אשת איש דמגורשת היתה וראויה אליו והיתה טהורה שטבלה, וגם הבחנה שלשה חדשים הוה ואם כן אין כאן עוון כלל. ומה שנחשב לו עוון בשביל שאכלה פגה שהביאה בסתר ולא בגלוי דנראה לעיני הרואין כאילו היא אשת איש ולקחה בהסתר והיה בזה חילול ה' ועוון זה שייך אצלו דווקא אבל לגבי בת שבע עצמה ליתיה כלל, עכ"ל.

ועוד ראוי להביא כאן דבריו הנפלאים של בעל העקידה, וז"ל (שם): היכי דמי חלול השם? אלו האנשים השלמים לעוצם שלמותם, חשבו להם אלו הענינים אשר זכרו לחלול השם, ומכאן נלמוד כמה חוייב האדם להזהר במעשיו באופן שיהיה רוח הבריות נוחה הימנו ולא יאמר מה שרגילין רבים לומר "אני חשבוני עם יוצרי", שהאל יתעלה חפץ להתכבד מיריאי במפורסם מהם ושלא יהא מעליהם מכשול להמון לומר "פלוני

נספח ב – מאמרו של ראש ישיבת קול תורה שליט"א

להלן בירור עמוק ונפלא ששלח לי הרה"ג רבי בן ציון בורודיאנסקי שליט"א משגיח רוחני ומראשי ישיבת קול תורה, והציע לצרפו למהדורתנו הנוכחית, יישר כוחו. מאמר זה נלקח מתוך ספרו ההלכתי החשוב "משמח ציון" על מסכת כתובות סימן ט' ענף ב (לדף ט'), ויש בו משום תוספת ברכה להשלים את מה שנתבאר בספרנו זה.

סוגיא דמעשה שהיה - מעשה שהיה ואיבע"א וכו' גט כריתות - הכתוב קראה אשת אוריה והפרשיות האמורות בו - ומאידך כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו, ומפרש רש"י שאם ימות במלחמה יהא גט מיום כתיבתו. ובתוס' ד"ה כל היוצא מק' על פי' רש"י, ומביא את פי' ר"ת דכותב גט כריתות לגמרי בלא שום תנאי, דבפשטות הגמ' לא מצינו שכתבו גט בתנאי, וצ"ל שהוקשה לרש"י דאי נתנו גט בלא שום תנאי מאי ס"ד שחטא דוד וכל הפרשיות, והרי היתה אשת אוריה פנויה ואין איסור, ועוד יש לשאול איך הוכיח לעיל ר"א ממעשה שהיה וכמש"נ לעיל סוף או"י, לכך כתב רש"י שנתנו בתנאי.

אמנם לפי' ר"ת שכתבו בלא תנאי הקשו תוס' אמאי קרי לה ספק אשת איש הוא גרושה גמורה, ומתוך תוס' לפי שהיו מגרשין בצינעא ואר"ת דקרי לה ספק אשת איש לפי שהיו מגרשין בצינעא שלא יהא נודע ויקפצו עליהם בני אדם לקדשם. וצ"ע הרי הדין כל היוצא למלחמת בית דוד נאמר לכל מי שיצא למלחמה וא"כ מה שייך להצניע את הגט, כולם ידעו שאם יצא למלחמה כתב גט לאשתו. ואולי אפשר שחלקם היו כותבין גט בתנאי ולכך לא ידעו מי אלו שגירשו בלא תנאי, אך זהו דוחק ששוב צ"ל שחלקם כתבו בתנאי ואין משמע כן בר"ת. והיותר קשה, אי כתבו ונתנו גט בלא שום תנאי

אמאי הכתוב קוראה 'אשת אוריה' והרי היא פנויה, ועוד אם כן לא היה מקום חטא כלל, ומה הקב"ה שלח אליו את נתן הנביא והוכיחו במשל של כבשת הרש וכן כל ההמשך המדבר על העונשים הרבים וכל האמור בפרשה שמואל ב' יא, ובן כל סדר התשובה והרי דוד לא חטא כלל, ולא היתה אלא מגורשת בעלמא.

והנראה לומר בכל זה שודאי למרות שכתבו גט גמור בלא תנאי בכל אופן המשיכו נשותיהן להיות בבית בעליהן וברשות בעליהן. וראיה לזה א. מהא דאמר דוד לאוריה, לך לביתך וגו' ר"ל לאשתך. וע"כ מפני שאשתו צריכה להיות שם בביתו. ב. ממה

בבא קמא

כו ע"ב..... קלז
נ ע"א..... יח, צב
סט ע"א..... פא

בבא מציעא

כד..... קלז
נח ע"ב..... מא

בבא בתרא

י ע"ב..... קמז
יד ע"ב..... נא
יז ע"א..... מה, נד
קמז ע"א..... קו
קיש ע"ב..... סז

פנתדרין

יא ע"א..... קיח
מט ע"א..... סח
נו ע"ב..... קכו
סח ע"ב..... קלב
סט ע"ב..... טז, נד, נט, סב, צג, קלב
עד ע"א..... קיב
עד ע"ב..... קמז
עה ע"א..... פט
פא ע"א..... יח
צג ע"ב..... כז, נג
צז ע"א..... קא
ק ע"א..... קי
קז ע"א..... יג, מ, סא, סב, עד, עה, פר, קב, קי
קז ע"ב..... ל
קי ע"א..... לט

מכות

כד ע"א..... יז

מועד קמז

ט ע"א..... עה
טז ע"ב..... מא, סח, נו
יח ע"ב..... פב

יבמות

יב ע"ב..... קלד
עו ע"א..... סו
עו ע"ב..... כב
קג ע"א..... קיב
קכא ע"ב..... יז, צב

כתובות

ט ע"א..... מא, קכג
ט ע"ב..... סב

נדרים

סד ע"ב..... פד

סוטה

ט ע"א..... קו
י ע"א..... קג
כא ע"א..... נג
כה ע"א..... לז
כו ע"ב..... עד
כז ע"א..... לה, עה
לו ע"ב..... מו
מח ע"ב..... מז

גיטין

לז ע"ב..... צט
עג ע"ב..... עד

קידושין

מג ע"א..... סז, סט, קכט
מט ע"א..... לב
עו ע"ב..... סו

ס ע"ב.....	יח.....
קלט ע"ב.....	קטו.....
תמורה	
כו ע"ב.....	צט.....
כריתות	
ז ע"ב.....	עו.....
אבות	
ד, יא.....	קט.....
ה, יז.....	קט.....
ירושלמי	
סנהדרין ב ה"ד.....	כח.....
תוספתא	
ב"ק פ"ז.....	יז.....

עבודה זרה	
ד ע"ב.....	יט, מא.....
ה ע"א.....	יח.....
לט ע"ב.....	צט.....
זבחים	
נר ע"ב.....	כו.....
קא ע"ב.....	כט.....
מנחות	
כט ע"ב.....	קז.....
לה ע"א.....	עב.....
קט ע"ב.....	כט.....
חולין	
ד ע"א.....	צט.....
ה ע"ב.....	עז, פא.....
מז ע"ב.....	לז, לט.....

זוהר הקדוש

כי תצא רעו ע"א.....	קיג, קיד, קטו.....
מגילת רות דף מב ע"א.....	כב.....
תיקוני זוהר	
תיקון מז דף ל ע"ב.....	סג.....
תיקון כא, נז, ב.....	קטו.....
תיקון כא נח ע"א.....	קיג.....
פירוש מתוק מדבש	
הקדמה, דף ח.....	סד.....
שופטים דף ער"ה ע"א.....	פו.....

הקדמה דף ח' ע"ב.....	סד, צ.....
נח עג ע"ב.....	סג.....
ויצא קנר ע"ב.....	מז.....
ויחי רמח ע"ב.....	מז.....
ויחי רמח ע"ב.....	מז.....
משפטים דף קו ע"ב.....	צה.....
משפטים קז ע"א.....	מד.....
פקודי רמ ע"ב.....	קכא.....
אחרי מות דף עח ע"ב.....	פב.....
שופטים דף ער"ה ע"א.....	פו.....

הרמב"ם ומפרשיו

ז, א.....	נב.....
הל' תשובה א, ד.....	פג.....
זר,.....	לט.....

יד החזקה	
הל' יסודי התורה ה, י.....	פג.....
ה, יא.....	עב.....